

Obsah

Předmluva k prvnímu vydání	15
Předmluva k druhému vydání	18
1. Nauka o měření času	19
1.1 Čas jako historická kategorie	19
1.2 Historická chronologie	22
2. Vývoj studia historické chronologie v Evropě latinského kulturního okruhu	24
2.1 Středověká komputistika	24
2.2 Vědecké základy studia chronologie	29
2.3 Chronologie jako pomocná věda historická	33
2.4 Vývoj studia chronologie v českých zemích	45
2.4.1 Středověká komputistika	45
2.4.2 Počátky vědeckého studia chronologie	48
2.4.3 Chronologie jako pomocná věda historická v českých zemích	50
3. Vývoj kalendáře v Evropě	56
3.1 Uspořádání času	56
3.1.1 Kalendář	56
3.2 Základní předpoklady měření času a sestavení kalendáře	57
3.2.1 Den	57
3.2.2 Měsíc	58
3.2.3 Rok	59
3.3 Základní typy kalendářů	62
3.3.1 Lunární kalendář	62
3.3.2 Lunisolární kalendář	63
3.3.3 Sluneční kalendář	65
3.4 Vznik a vývoj současného evropského kalendáře	67
3.4.1 Římský předjuliánský kalendář	67
3.4.2 Juliánský kalendář	70
3.4.3 Přeměna juliánského kalendáře v křesťanský juliánský kalendář	73
3.4.3.1 Církevní svátky	74
3.4.3.1.1 Svátky stálé	75
3.4.3.1.2 Svátky pohyblivé	75
3.4.3.1.3 Církevní liturgický rok	75
3.4.3.1.4 Nástin vývoje církevních svátků	79
3.4.3.2 Křesťanský kalendář pokračováním kalendáře juliánského	89
3.4.4 Kritika křesťanského juliánského kalendáře a pokusy o jeho opravu	90
3.4.5 Gregoriánská reforma kalendáře	98
3.4.6 Vyhlášení a provedení gregoriánské opravy kalendáře	102
3.4.7 Přijetí gregoriánské reformy a prosazení nového kalendáře	103
3.4.7.1 Převádění juliánských dat na data gregoriánská	113
3.4.8 Francouzský revoluční kalendář	114
3.4.9 Recepce gregoriánského kalendáře v ortodoxních zemích	119
3.4.9.1 Rusko	119

3.4.9.2	Srbsko, Rumunsko, Bulharsko, Albánie	122
3.4.9.3	Litva, Lotyšsko, Estonsko	122
3.4.9.4	Novojuliánský kalendář	122
3.4.10	Přijetí gregoriánského kalendáře mimo Evropu	123
3.4.11	Reformované kalendáře 20. století	124
3.4.11.1	Sovětský svaz	124
3.4.11.2	Itálie	125
3.4.11.3	Německo	126
3.4.12	Návrhy na změnu gregoriánského kalendáře	126
3.5	Grafické znázornění kalendáře	139
3.5.1	Grafické znázornění kalendáře v českých zemích	156
4.	Velikonoce a pomůcky k určování data Velikonoc	164
4.1	Velikonoce	164
4.2	Určování data Velikonoc	168
4.2.1	Určování data Velikonoc v juliánském kalendáři a velikonoční tabulky	168
4.2.2	Určování data Velikonoc v gregoriánském kalendáři	172
4.3	Pomůcky k určování data Velikonoc	173
4.3.1	Pomůcky ke zjištění dat velikonočních nedělí	174
4.3.1.1	Sluneční kruh	174
4.3.1.2	Nedělní písmena	175
4.3.1.3	Konkurenty	177
4.3.1.4	Sluneční reguláry	178
4.3.2	Pomůcky ke zjištění data velikonočního úplňku	179
4.3.2.1	Devatenáctiletý kruh	179
4.3.2.2	Zlaté číslo	181
4.3.2.3	Stáří Měsíce	182
4.3.2.4	Epakty	182
4.3.2.4.1	Epakty juliánského kalendáře	182
4.3.2.4.2	Epakty gregoriánské (Liliovy)	184
4.3.2.5	Měsíční reguláry	186
4.3.2.6	Písmena martyrologia	186
4.3.2.7	Měsíční písmena	187
4.3.2.8	Věčný kalendář	189
4.3.2.8.1	Věčný kalendář juliánský	189
4.3.2.8.2	Věčný kalendář gregoriánský	190
4.3.2.8.3	35 kalendářových tabulek	191
4.3.2.9	Rok velikonoční	191
4.3.2.9.1	Rok velikonoční v juliánském kalendáři	191
4.3.2.9.2	Rok velikonoční v gregoriánském kalendáři	192
4.3.2.10	Reguláry Velikonoc	192
4.3.2.11	Klíče roků	193
4.3.2.12	Mnemotechnické computistické pomůcky	194
4.3.2.13	Matematická pravidla pro výpočet data Velikonoc	195
5.	Části roku; dělení dne	196
5.1	Roční období a části roku	196
5.1.1	Přírodní roční období	196
5.1.2	Kvartály a suché dny	198

5.1.3	Dies caniculares	199
5.1.4	Měsíc	199
5.1.5	Týden	203
5.2	Den	209
5.2.1	Části dne a zařízení k jejich měření	210
5.2.1.1	Sluneční hodiny	211
5.2.1.1.1	Časová rovnice	212
5.2.1.1.2	Sluneční hodiny ve starověkém Římě	213
5.2.1.2	Hodiny jako časový údaj ve středověku	214
5.2.1.2.1	Kanonické hodinky	214
5.2.1.2.2	Jiné způsoby obecného označení denní doby	215
5.2.1.2.3	Horae temporales	216
5.2.1.2.4	Stejně dlouhé hodiny	216
5.2.1.3	Přístroje měřící čas ve středověku a v novověku	217
5.2.1.3.1	Zařízení k měření nestejně dlouhých hodin – sluneční hodiny	217
5.2.1.3.2	Zařízení k měření stejně dlouhých hodin	218
5.2.1.3.2.1	Vodní hodiny	218
5.2.1.3.2.2	Ohňové hodiny	219
5.2.1.3.2.3	Přesýpací hodiny	219
5.2.1.3.2.4	Astroláb	219
5.2.1.3.2.5	Mechanické hodiny	220
5.2.1.4	Horae aequinoctiales v pozdním středověku a v novověku	223
5.2.1.5	Dělení dne v českých zemích ve středověku a v raném novověku	225
5.2.1.6	Francouzské revoluční hodiny	226
5.2.1.7	Světový a pásmový čas	226
5.2.1.8	Časové signály	230
5.2.1.9	Další definice času	231
5.2.1.9.1	Atomový čas	231
5.2.1.9.2	Efemeridový čas	232
5.2.1.9.3	Hvězdný čas	232
5.2.1.9.4	Internetový čas	232
5.2.1.10	Datová hranice	232
5.2.1.11	Letní a zimní čas	233
5.3	Části hodiny	235
6.	Způsoby datování	237
6.1	Označování let	237
6.1.1	Označování jednotlivých let a omezených časových úseků	237
6.1.1.1	Primitivní způsoby označování let	237
6.1.1.2	Léta konzulská	237
6.1.1.3	Léta panování a církevního úřadu	238
6.1.2	Éry	241
6.1.2.1	Olympiády	242
6.1.2.2	Léta od založení Říma	243
6.1.2.3	Diokleciánova éra	244
6.1.2.4	Španělská éra	244
6.1.2.5	Letopočty od stvoření světa	245
6.1.2.5.1	Letopočet Sexta Julia Afrikana	245
6.1.2.5.2	Alexandrijská éra	246

6.1.2.5.3 Byzantská éra	246
6.1.2.5.4 Židovský letopočet	247
6.1.2.5.5 Převádění letopočtů od stvoření světa na křesťanský letopočet	247
6.1.2.6 Jiné středověké letopočty	248
6.1.2.7 Anni passionis	248
6.1.2.8 Křesťanský letopočet	248
6.1.2.8.1 Anni Domini (Dionysiův letopočet)	248
6.1.2.8.2 Anni evangelici	251
6.1.2.8.3 Retrospektivní křesťanská éra	252
6.1.2.8.4 Začátky a konce století křesťanského letopočtu	254
6.1.2.9 Éra hidžry	254
6.1.2.10 Novověké éry	255
6.1.3 Začátky roků	256
6.1.3.1 Začátek roku 1. ledna	256
6.1.3.2 Začátek roku 1. března	258
6.1.3.3 Začátek roku 25. března	259
6.1.3.4 Začátek roku o Velikonocích	260
6.1.3.5 Začátek roku 1. září	261
6.1.3.6 Začátek roku 25. prosince	262
6.1.4 Anni gratiae	263
6.1.5 Indikce	263
6.1.5.1 Indikce řecká	264
6.1.5.2 Indikce Bedova	264
6.1.5.3 Indikce římská	265
6.1.5.4 Méně obvyklé indikce	265
6.1.5.4.1 Indikce sienská	265
6.1.5.4.2 Indikce kolínská	265
6.1.5.4.3 Indikce inkarnační	265
6.1.5.4.4 Indikce velikonoční	265
6.1.5.5 Indikce v Čechách	265
6.1.5.6 Datování pomocí indikce	266
6.1.6 Doplnkové údaje k označování let	267
6.2 Označování dní	267
6.2.1 Vyjádření denního data	267
6.2.1.1 Římské datování	267
6.2.1.2 Průběžné počítání dnů v měsíci	270
6.2.1.3 Bononské datování	271
6.2.1.4 Datování podle křesťanského kalendáře	272
6.2.1.4.1 Datování pomocí týdenního dne a svátku	273
6.2.1.4.2 Intervalové datování	276
6.2.1.4.3 Datování podle cisiojánu	277
6.2.1.5 Označování dne pomocí zvěrokruhu	280
6.2.1.6 Současné užívání více způsobů datování	281
6.2.1.7 Specifické způsoby datování	281
6.2.1.8 Datování podle mezinárodní normy ISO 8601	282
6.2.2 Dies egyptiaci	282
6.2.3 Meteorologická chronologie	283

7. Mimoevropské kalendáře	285
7.1 Izraelský státní kalendář	285
7.1.1 Vývoj židovského kalendáře	285
7.1.2 Označování let	289
7.2 Arabský kalendář lunární hidžry	289
7.3 Turecké kalendáře	290
7.4 Kalendáře dalších maloasijských zemí	291
7.4.1 Írán	291
7.4.2 Afghánistán	291
7.5 Koptský kalendář	292
7.6 Čínský kalendář	292
7.6.1 Čínský astronomický kalendář	292
7.6.2 Čínský šedesátiletý cyklický kalendář	293
7.6.3 Počítání let podle dynastií	295
7.6.4 Čínský sezonní kalendář	296
7.7 Tibetský kalendář	297
7.7.1 Základní chronologické jednotky	297
7.7.2 Označování let v tibetském kalendáři	298
7.7.2.1 Počítání let od nebo do stanovené události	298
7.7.2.2 Počítání let podle dvanáctiletého „Jupiterova“ cyklu	298
7.7.2.3 Šedesátiletý cyklus	298
7.7.2.4 Novodobý tibetský letopočet	299
7.7.2.5 Počítání podle cyklu 252 let	299
7.7.2.6 „Královský“ letopočet	299
7.8 Indické kalendáře	299
7.8.1 Chronologie védského období	300
7.8.2 Chronologie povédského období	300
7.8.3 Chronologie textů Siddhanty	301
7.8.3.1 Sluneční kalendáře	301
7.8.3.2 Lunisolární kalendáře	302
7.8.3.3 Označování let	302
7.8.3.3.1 Jupiterovy cykly	302
7.8.3.3.2 Indické letopočty	302
7.8.4 Reforma indického kalendáře	303
7.9 Kalendáře středoamerických předkolumbovských civilizací	304
7.9.1 Kalendář Mayů	304
7.9.2 Aztécký kalendář	308
8. Seznam pramenů a literatury	311
8.1 Soupis použitých zkratk	311
8.2 Archivní prameny, rukopisy a staré tisky	312
8.3 Tiskem vydané prameny a odborná literatura	315
9. Chronologické tabulky; pokyny k převádění dat	354
9.1 Sluneční kruh	361
9.2 Nedělní písmena	362
9.3 Týdenní dny kteréhokoli data	363
9.4 Konkurenty juliánského kalendáře	364
9.5 Zlaté číslo	365

9.6	Epakty juliánského kalendáře	366
9.7	Gregoriánské epakty	367
9.8	Věčný kalendář juliánský	368
9.9	Věčný kalendář gregoriánský	370
9.10	Měsíční písmena: novoluní	372
9.11	Měsíční písmena: rozmístění	373
9.12	Stáří Měsíce v prvních dnech měsíců devatenáctiletého cyklu	374
9.13	Epakty juliánského a gregoriánského kalendáře, tzv. juliánské epakty, klíče roků, velikonoční reguláry, velikonoční úplňky juliánského kalendáře	375
9.14	Velikonoční neděle juliánského kalendáře	376
9.15	Velikonoční neděle gregoriánského kalendáře	377
9.16	Přehled pohyblivých svátků	378
9.17	Přijetí gregoriánského kalendáře ve vybraných zemích a územích	380
9.18	Poměr nestejných hodin k současným hodinám SEČ	383
9.18.1	Denní hodiny	383
9.18.2	Noční hodiny	384
9.19	Stejně dlouhé hodiny italské („české“) – průměrný začátek první hodiny	384
9.20	Změny časů	385
9.21	Indikce	387
9.22	Římský kalendář	388
9.23	Bononské datování	389
9.24	Datování podle zvěrokruhu	390
9.24.1	Datování podle zvěrokruhu na základě středověkých a raně novověkých kalendářů	390
9.24.2	Datování podle zvěrokruhu na základě moderních astronomických výpočtů	390
9.25	35 kalendářů	391
9.26	Čísla kalendářů	462
9.26.1	Čísla kalendářů pro roky 700–999	462
9.26.2	Čísla kalendářů a data Velikonoc pro roky 1000–1583	463
9.26.3	Čísla kalendářů a data Velikonoc podle juliánského i gregoriánského kalendáře pro roky 1583–1699	479
9.26.4	Čísla kalendářů gregoriánského kalendáře pro roky 1700–2203	483
9.27	Cisiojány	490
9.27.1	Latinský cisioján	490
9.27.1.1	Abecední soupis slabik latinského cisiojánu	491
9.27.2	České cisiojány	497
9.27.2.1	Oktáva rodstva (13. stol.)	497
9.27.2.2	Ochtáb dal první křest (2. redakce, okolo r. 1320/1340)	498
9.27.2.3	Nové léto (1472)	499
9.28	Francouzský revoluční kalendář	500
9.28.1	Přehled let	500
9.28.2	Dny v měsíci	501
9.29	Juliánské datování	502
10.	Soupisy světských a církevních představitelů ve střední Evropě	503
10.1	Panovníci a představitelé státu a katolické církve v České republice a v jejích historických zemích	506
10.1.1	Panovníci a představitelé státu	506
10.1.1.1	Panovníci Staré Moravy	506
10.1.1.2	Knížata a králové čeští	507

10.1.1.3	Prezidenti Československé republiky	514
10.1.1.4	Státní prezident protektorátu Čechy a Morava	514
10.1.1.5	Prezident Slovenského státu (republiky)	514
10.1.1.6	Prezidenti České republiky	514
10.1.1.7	České kněžny a královny	515
10.1.1.8	Údělná knížata a markrabí moravští	522
10.1.2	Vlády a jejich představitelé 1848–2024	525
10.1.2.1	Kabinety rakouského císařství 1848–1918	525
10.1.2.2	Společná ministerstva rakousko-uherské monarchie	529
10.1.2.3	Vlády pro království a země na říšské radě zastoupené (tzv. Předlitavsko, 1867–1918)	530
10.1.2.4	Vlády Československé republiky 1918–1938	542
10.1.2.5	Vlády tzv. druhé republiky 1938–1939	551
10.1.2.6	Slovenské autonomní vlády 1938–1939	552
10.1.2.7	Autonomní vlády Podkarpatské Rusi 1938–1939	553
10.1.2.8	Vlády protektorátu Čechy a Morava	554
10.1.2.9	Vlády Slovenského státu 1939–1945	556
10.1.2.10	Československé vlády v emigraci 1939–1945	557
10.1.2.11	Vlády Československé republiky 1945–1960	558
10.1.2.12	Vlády Československé socialistické republiky 1960–1968	565
10.1.2.13	Pověřenci SNR 1944–1968	569
10.1.2.14	Vlády Československé socialistické republiky (po přijetí zákona o federálním uspořádání ČSSR) a České a Slovenské federativní republiky (1968–1991)	577
10.1.2.15	Vlády České socialistické republiky a České republiky	587
10.1.2.16	Vlády Slovenské socialistické republiky a Slovenské republiky	595
10.1.2.17	Vlády České republiky 1993–2024	602
10.1.3	Představitelé katolické a kališnické církve v českých zemích	613
10.1.3.1	Arcibiskupové a biskupové Staré Moravy	613
10.1.3.2	Biskupové, arcibiskupové a administrátoři pražské arcidiecéze	615
10.1.3.2.1	Praha	615
10.1.3.2.2	Litomyšl	625
10.1.3.2.3	Litoměřice	627
10.1.3.2.4	Hradec Králové	628
10.1.3.2.5	České Budějovice	630
10.1.3.2.6	Plzeň	631
10.1.3.3	Biskupové a arcibiskupové olomoucké arcidiecéze	632
10.1.3.3.1	Olomouc	632
10.1.3.3.2	Brno	639
10.1.3.3.3	Ostrava-Opava	640
10.2	Panovníci a představitelé států a katolické církve s působností ve středoevropských zemích	641
10.2.1	Soupisy panovníků a představitelů států	641
10.2.1.1	Franská říše	641
10.2.1.2	Italské království	643
10.2.1.3	Římskoněmecká říše	644
10.2.1.4	Německo	648
10.2.1.4.1	Německá říše	648
10.2.1.4.2	Spolková republika Německo	648

10.2.1.4.2.1 Spolkoví prezidenti	648
10.2.1.4.2.2 Spolkoví kancléři	649
10.2.1.4.3 Německá demokratická republika, hlavy státu	649
10.2.1.5 Polsko	650
10.2.1.5.1 Knížata a králové polští	650
11.2.1.5.2 Hlavy státu Polské republiky a Polské lidové republiky	653
10.2.1.6 Rakousko	654
10.2.1.6.1 Markrabí, vévodové, arcivévodové a císaři rakouští	654
10.2.1.6.2 Spolkoví prezidenti	657
10.2.1.7 Slovenská republika	658
10.2.1.7.1 Prezidenti Slovenské republiky	658
10.2.1.7.2 Předsedové vlády Slovenské republiky	659
10.2.1.8 Uhry; Maďarsko	659
10.2.1.8.1 Uherští králové	659
10.2.1.8.2 Maďarsko	661
10.2.2 Představitelé katolické církve	662
10.2.2.1 Papežové	662
10.2.2.2 Arcibiskupové a biskupové	674
10.2.2.2.1 Mohuč (Mainz)	674
10.2.2.2.2 Salcburk (Salzburg)	677
10.2.2.2.3 Řezno (Regensburg)	681
10.2.2.2.4 Pasov (Passau)	685
10.2.2.2.5 Vídeň (Wien)	690
10.2.2.2.6 Linec (Linz)	693
10.2.2.2.7 Svatý Hippolyt (Sankt Pölten)	694
10.2.2.2.8 Bamberk	695
10.2.2.2.9 Magdeburk	700
10.2.2.2.10 Míšeň (Meißen)	702
11.2.2.2.11 Naumburg (původně Žič/Zeitz)	704
10.2.2.2.12 Hnězdno (Gniezno)	706
10.2.2.2.13 Vratislav (Wrocław)	711
10.2.2.2.14 Krakov (Kraków)	717
10.2.2.2.15 Ostřihom (Osztergom)	721
10.2.2.2.16 Jager (Eger)	725
10.2.2.2.17 Nitra	729
10.2.2.2.18 Banská Bystrica	732
10.2.2.2.19 Rožňava	733
10.2.2.2.20 Spiš	735
10.2.2.2.21 Košice	736
10.2.2.2.22 Trnava	737
10.2.2.2.23 Bratislava	738

11. Abecední soupis svátků a odborných chronologických termínů	739
---	------------